

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА АРХЕОЛОГІЇ, ЕТНОЛОГІЇ ТА КУЛЬТУРОЛОГІЇ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету історії та
міжнародних відносин
/Віталій АНДРЕЙКО/
«30» червня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КУЛЬТУРА СЕРЕДНЬОВІЧНОГО СХОДУ

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	034 Культурологія
Освітня програма	Культурологія
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «**Культура середньовічного Сходу**» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань **03 Гуманітарні науки**, спеціальності **034 Культурологія**, освітньої програми «**Культурологія**».

Розробник: Росул Т. І., к.мист., доцент кафедри археології, етнології та культурології ФІМВ

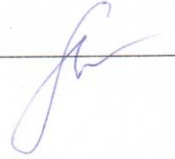
Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри **археології, етнології та культурології**

протокол № 11 від «9» червня 2023 р.

Завідувач кафедри Надія КЕРЕЦМАН

Схвалено науково-методичною комісією факультету історії та міжнародних відносин

протокол № 8 від «30» червня 2023 р.

Голова науково-методичної комісії Світлана МИШКО

© Росул Т. І., 2023 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2023 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів ECTS – 3	<i>Рік підготовки:</i>	
Загальна кількість годин – 90	2	2
Кількість модулів – 2	<i>Семестр</i>	
Тижневих годин для денної форми навчання – 6 Аудиторних – 3 Самостійної роботи студента – 3	4	3
	<i>Лекції</i>	
	32	8
	<i>Практичні, семінарські</i>	
Вид підсумкового контролю – іспит	<i>Лабораторні</i>	
	-	-
Форма підсумкового контролю – усна	<i>Самостійна робота</i>	
	46	78

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Культура середньовічного Сходу» є ознайомлення студентів з особливостями східної середньовічної культури як яскравої сторінки світової художньої культури, визначення її ролі і місця в контексті загальних соціокультурних процесів.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні задачі та проблеми в галузі культурології й мистецтвознавства в процесі навчання;

Загальні компетентності:

ЗК -1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК - 2 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК – 3 Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК – 4 Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК - 5 Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК - 6 Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК – 7 Здатність працювати автономно.

ЗК - 8 Здатність працювати в команді.

ЗК - 9 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

Фахові компетентності:

ФК - 1 Здатність презентувати результати професійної діяльності в усній та письмовій формі, надавати відповідну аргументацію.

ФК - 2 Здатність визначати ступінь цінності та унікальності об'єктів культури у українському та міжнародному контекстах

ФК - 3 Здатність критично аналізувати культурні явища та процеси з використанням загальнонаукових та спеціальних наукових методів;

ФК - 4 Здатність розуміти та інтерпретувати джерела культури (писемні, речові, візуальні) з урахуванням різних контекстів (історичного, соціального, антропологічного, політичного, релігійного, екологічного тощо).

ФК - 5 Здатність використовувати різноманітні джерела інформації та методологічний апарат культурології для виявлення, аналізу культурних потреб суспільства.

ФК - 9 Здатність оцінювати матеріальну та духовну цінність об'єкта культурної спадщини різних історичних періодів та географічних ареалів.

ФК - 10 Здатність популяризувати знання про культуру та поширювати інформацію культурологічного змісту використовуючи сучасні інформаційні, комунікативні засоби та візуальні технології.

ФК – 11 Здатність організувати культурні події, використовуючи сучасні методи та технології.

ФК – 12 Здатність дотримуватися стандартів професійної етики та міжкультурної комунікації.

3.ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Культура середньовічного Сходу» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК 01 Вступ до спеціальності

ОК 07 Стародавній світ: історія, людина, суспільство

ОК 09 Культура первісного часу та стародавнього Сходу

ОК 08 Загальна теорія мистецтв

ОК 04 Основи матеріальної культури

ОК 03 Світові релігії

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Культура середньовічного Сходу», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
--------------------------------------	---------------------

Аналізувати, коментувати, узагальнювати, наукові та аналітичні тексти культурологічного характеру	ПРН - 2
Знати та розуміти теоретичні підходи до визначення культури, її проявів та форм існування.	ПРН - 4
Збирати, упорядковувати та аналізувати інформацію щодо культурних явищ, подій та історико-культурних процесів.	ПРН - 5
Розуміти чинники культурної динаміки, принципи періодизації культурних процесів, їх специфічні риси та характеристики.	ПРН - 7
Розпізнавати та класифікувати різні типи культурних продуктів, визначати їх якісні характеристики на основі комплексного аналізу.	ПРН - 10

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Культура середньовічного Сходу»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Уміти аналізувати, коментувати, узагальнювати, наукові та аналітичні тексти про культуру середньовічного Сходу, уміти викладати у зрозумілий спосіб власні думки, здійснювати їх аргументацію	ПРН – 2
Знати та розуміти теоретичні підходи до визначення особливостей культури середньовічного Сходу, її проявів та форм існування.	ПРН - 4
Уміти виявляти, збирати, упорядковувати та узагальнювати інформацію щодо культури середньовічного Сходу, визначати ступінь їх актуальності із застосуванням релевантних джерел	ПРН – 5
Розуміти чинники культурної динаміки середньовічного Сходу, принципи періодизації культурних процесів у різних країнах, їх специфічні риси та характеристики.	ПРН - 7
Уміти класифікувати різні типи культурних продуктів середньовічного Сходу, визначати їх якісні характеристики на основі комплексного аналізу.	ПРН - 10

5.3.АСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: реферати, есе, презентації; залік.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виступи на семінарських заняттях, виконання практичних завдань, проведення колоквиуму тощо. Контроль самостійної роботи здійснюється шляхом перевірки виконаних завдань на практичних заняттях, захисту реферату.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота. Модульний контроль складається з поточного контролю та модульного контрольного оцінювання.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	50	100
8	8	8	9	9	8		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота				Модульна контрольна робота	Сума
T7	T8	T9	T10	50	100
14	12	12	12		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	кількість	Максимальна к-ть балів (сумарна)	кількість	Максимальна к-ть балів (сумарна)
Практичні (семінарські заняття)	3	30	3	30
Реферат, презентація, есе	1	20	1	20
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

- активність та результативність роботи на практичних заняттях;
- виконання завдань для самостійного опрацювання;
- виконання індивідуальної роботи.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Виконання модульної контрольної роботи передбачає тестові завдання та письмові відповіді на питання. За кожну правильну відповідь на 1 тестове завдання виставляється 2 бали. Відповіді другого рівня складності оцінюються по 5 балів. Правильна відповідь на питання третього рівня складності – 20 балів.

До модульної контрольної роботи допускаються студенти, які відвідали не менше 90% аудиторних занять і отримали не менше 60% від можливої кількості балів за поточну роботу.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Оцінка за шкалою	Кількість балів	Оцінка за національною шкалою	Критерії знань
------------------	-----------------	-------------------------------	----------------

ECTS		(іспит)	
A	90 – 100	Відмінно	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки
B	82-89	Добре	Студент добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає його; має практичні навички, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або не з практичного
C	74-81	Добре	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
D	64-73	Задовільно	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки
E	60-63	Задовільно	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
FX	35-59	Незадовільно	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.

F	0-34	Незадовільно	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань
---	------	--------------	---

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Середньовічна культура країн Близького і Середнього Сходу Тема 1. Загальна характеристика східних культур епохи середньовіччя

Східна культура як частина єдиного процесу світового культурного розвитку. Проблеми періодизації. Становлення східного середньовічного світу, його географічні масштаби, склад учасників. Циклічність розвитку східних народів. Роль кочових народів в організації соціально-політичних структур та культури. Особистість і соціум. «Вертикальна мобільність» на сході. Спільне та відмінне порівняно з європейським Середньовіччям. Причини відставання від Заходу: природний, етнічний, релігійний та ін. чинники.

Причини та умови розвитку світових релігій Сходу – буддизму та ісламу. Менталітет носіїв цих конфесій, система духовних і морально-етичних цінностей, їх соціальний зміст і спрямованість. Тісний зв'язок з природним середовищем.

Феномен «нашарування традицій» в історії культури Сходу. Унікальні досягнення Сходу у сфері освоєння сили людського духу: духовна практика як спосіб пізнання, обмеженість «східного гуманізму». Основні відмінності далекосхідного типу особистості від західного в контексті порівняння християнського розуміння Бога як абсолюту і гаранта незмінної душі (Я) і буддистських уявлень про безкінечне переселення душ.

Особливості організації мистецького життя. Духовний і соціальний статус митця: «від відлюдника до чиновника». Образотворче мистецтво в системі: світобудова – ритуал – соціум. Символічний образ – основа мистецтва Сходу. Проблеми канону. Новаторство всередині традиції. Структура видів і жанрів.

Історіографія культурологічного сходознавства.

Тема 2. Середньовічна культура арабського Сходу

Соціально-політичні, економічні та географічні передумови становлення арабо-мусульманської культури. Роль арабських завоювань, арабської мови та ісламу у формуванні культури арабського халіфату. Нероздільність світського і релігійного начал. Порівняльний аналіз християнської і мусульманської культур за основними ціннісними позиціями: блаженство і страждання (образи раю і пекла), багатство і бідність, істина і брехня. Зняття антиномічності між розумом і почуттям, духом і тілом, профанним і піднесеним в «Корані». Способи подолання антиномій: естетизація, різноманітність і поетизація тілесних потреб.

«Праця» арабської культури з органами чуттів: зором, нюхом, дотиком. Поетизація «мови тіла» в арабській літературі.

Урбанізований характер арабської культури. Раціоналістичний аспект арабської культури. Культ знання. Ісмаїїзм та його вплив на розвиток вільнодумства і науки. Група «Браття чистоти», діяльність «Домів мудрості» Наукові досягнення (Ібн-Сіна, Ібн-Рушд, Аль-Хорезмі). Теологічна та ідеологічна різноманітність.

Художні принципи арабо-мусульманського мистецтва: орнаменталізм, самостійність окремих елементів художнього тексту, кольорова контрастність, арабеска. Особливості іранської мініатюри: суміщення прямої та зворотної перспектив. Будова і символіка мечеті. Мистецтво мугаму в музиці. Вплив суфізму на естетику арабів, мову і систему образів поезії. Поезія О.Хайяма, Фірдоусі, Рудакі, Румі. Роль арабської культури у збереженні та розвитку античної спадщини. Вплив арабської культури на західно-європейську.

Тема 3. Культура країн Передньої Азії в період середньовіччя

Падіння м.Ктесифона – початок середньовічного етапу в історії Ірану й Афганістану. Поширення ісламу – удар по давній культурі. Боротьба духовних традицій і перший розквіт культури середньовічного типу домонгольського періоду. Протиріччя офіційної ідеології та езотеричних основ середньовічної науки, філософії, поезії. Духовна практика суфіїв і мистецьке життя. Розквіт міст як важливий чинник розвитку культури. Жорстокість монгольського нашествия і відновлення культури.

Іран – периферія імперії Тимурідів. Суперечливість духовного життя Герата: розкіш і жорстокі розправи двору, догматика ісламу, просвітницький гурток А.Навої, змагання народних мудреців на міських вулицях. Культурна архітектура. Інтерпретація місцевих типів культових споруд (чортак, айван) в архітектурі ісламу. Формування чотирьохайванних монументальних світських і культових споруд. Еволюція мінаретів XI-XII ст., північноіранські мавзолеї з вежами. Характеристика мистецтва мозаїки. Місце кетаб-хане в культурному житті суспільства. Східна книга як модель світу. Іранська мініатюра як унікальна єдність живого життєвого спостереження та високого релігійного споглядання Краси Божественного, правди побуту й сповіді. Своєрідність художньої системи: особливості перетворення натурального мотиву, безфоновість, виразність лінії, ритми локальних кольорів. Структура жанрів образотворчого мистецтва. Гератська школа мініатюри. Творчість К.Бехзада, К.Алі.

Придворний характер мистецтва держави Сефевідів. Розлад між світським і релігійними способами організації життя – початок розриву фундаментальної середньовічної ціннісної системи. Риси «стилю Сефі»: помпезна масштабність і ювелірна декоративність, грубуватість та витонченість. Перетворення краси і свободи духовного споглядання у релігійний догмат. Указ про призначення Бехзада начальником бібліотеки як свідоцтво про місце митця в житті середньовічного суспільства. Творчість Султана Мухаммеда. Ширазька мініатюра XVI ст. Ісфаганська школа мініатюри XVI-XVIII ст. Творчість Реза Абассі. Прикладне мистецтво.

Тема 4. Культура Туреччини

Культурно-мистецькі традиції, що лягли в основу середньовічного мистецтва Туреччини. Основні етапи розвитку культури на території Малої Азії. Традиції давньої малоазійської племенної культури. Архітектура періоду завоювання малої Азії турками-сельджуками і утворення Конійського султанату. Типи сельджукських медресе. Виникнення турецької Османської держави – військово-феодальної деспотії. Турецьке мистецтво XIV-XV ст. і його зв'язок з мистецькою спадщиною сельджукської Малої Азії, Візантії, народів Кавказу, Ірану, Іраку.

Перші турецькі мистецькі центри в Малій Азії XIV-XV ст. «Класичний стиль» архітектури другої половини XV-XVII ст. і його зв'язок з традиціями візантійської школи. Архітектура Стамбула та її значення. Риси стилю мініатюр XV-XVII ст. Декоративно-прикладне мистецтво. Кераміка. Ткацтво і килимарство, їх центри: Ізнік, Бурса, Стамбул, Ушак. Костюм османського періоду.

Тема 5. Культура середньовічної Індії

Характерні риси індійської середньовічної цивілізації. Варново-кастова організація індійського суспільства. Релігія і церква. Індуїзм в соціально-політичному і культурному житті Індії. Заглибленість і витонченість духовних пошуків у формах придворної культури: розквіт науки, поезії. Ідея єдності духовних основ: поклоніння індуїстським божествам і повага до етичної мудрості буддизму. IV-VIII ст. – золотий вік індійського мистецтва. Зодчество Гуптів: новий тип храму-вежі. Печерна брахмано-індуїстська архітектура. Храм у Махабаліпурамі - якісно новий тип середньовічного храму. Скульптурне оформлення храмів. Особливості сюжетики. Посилення жанрового начала. Перетворення канону в шаблон. Розписи Аджанти – шедевр індійського мистецтва.

Специфіка індо-мусульманської культури. Гостра внутріполітична боротьба, варварське знищення завойовниками пам'яток минулих культур. Великий Акбар – натхненник «індійського Відродження». Переважання типу палацово-оборонного ансамблю. Інтерпретація форм і будівельних матеріалів культових споруд ісламу індійськими зодчими. Взаємозбагачення традицій. Самобутня храмова архітектура південної Індії XIII-XVIII ст. – остання фаза розвитку середньовічного індійського зодчества (т.зв. «індійське бароко»). Епічні, релігійні та лірико-побутові мотиви раджпутської мініатюри. Скульптура і декоративно-прикладне мистецтво середньовічної Індії.

Тема 6. Культура країн південно-східної Азії

Основні етапи розвитку країн південно-східної Азії («Індії по той бік Ганга»). Етнічний склад і проблема самобутності культури. Історичні зв'язки з

Індією, Цейлоном, Китаєм і спадщина давніх культур в період Середньовіччя. Вплив буддійської і брахмано-індуїстської традиції на формування картини світу.

Культура бірманської держави М'янма (XI-XIII ст.) – період високого розвитку архітектури. Храмові комплекси Пагана – перлина світової архітектури.

Геокультурний простір Кампучії – давнього «центру світу», місце міфологічної Гори Богів – Меру. Культура Кхмерського царства імперії Камбуджадеша (IX-XIII ст.) – період бурхливого розвитку кампучійського мистецтва. Міський ансамбль Ангкор Тхом («Новий Ангкор» XII ст.) як модель світу.

Внесок держави т'ямпів (чампів) (VII-XVII ст.) в культуру південно-східної Азії. Пам'ятки Дуонг-Донга, Тра К'єу, Бінь-Діня. В'єтнамські новорічні картинки.

VII-VIII ст. – період розквіту культури Індонезії. Шиваїстські храми «чанді» у сх. Частині о.Ява. пам'ятки буддійської (махаяна) архітектури в центральній частині острова. Храм Борободур (VIII-IX ст.) як досконале втілення моделі буддійського світу в мистецтві. Прикладне мистецтво Індонезії.

Геокультурний простір Непалу, що визначає самобутність культури «батьківщини Будди». Феномен релігійної терпимості. Долина Катманду і міста Патан, Катманду, Бхадгаон – провідні мистецькі центри. Розквіт середньовічної культури в період правління династії Маллів (XIII-XVIII ст.). Поширення тантризму. Характерні риси культури і світської архітектури. Витонченість пластики, декоративна барвистість скульптури. «манжала» - особливий жанр середньовічного живопису Непала. Ювелірне мистецтво і ткацтво.

Модуль 2. Особливості середньовічної культури країн Далекого Сходу

Тема 7. Культура середньовічного Китаю

Природоцентричний характер далекосхідної культури на відміну від теоцентричного – західної. Універсальне значення культури природи і її єдності з людиною в різних сферах культури. Ідея «постійних змін» і адаптивні можливості далекосхідної культури.

Китайська цивілізація як спільне джерело інших культур далекого Сходу. Особливості географічного розташування Китаю, його ландшафту, соціально-політичного та економічного укладів. Протиставлення китайської імперії всьому оточуючому світу, усвідомлення себе в якості центру світобудови. Пріоритет цілого (природного і соціального) над частиною (індивідуальністю). Державний діяч (чиновник) – головна дійова особа китайської культури. Чиновник-літератор. Література і традиції – справа державної ваги.

Основні категорії культури, вироблені конфуціанством. Фундаментальне значення культури і цивілізованості (вень) у визначенні природи людини і встановленні гармонії між суспільством і природою та всередині суспільства. Сенс культури – у виконанні ритуалу (лі). Семантика поняття «жень» в системі

цінностей китайської культури. Відповідність буддистського принципу НЕ-Я, категорії «Шлях» (дао). Об'єднуюча роль буддизму в культурі Китаю і Японії.

Культура Китаю в епоху Тан. Поява ксилографічного книгодрукування, газет, зародження театру, розквіт літератури. Нове суспільне призначення мистецтва. Потужний пафос свідомості, «погляд вширину» - характерні риси культури.

Архітектурний комплекс як одиниця міського планування. Палаці. Пагоди. Особливості синтезу скульптурних і архітектурних форм. Скульптура скельних храмів. Пошуки національного стилю в культовому живописі. Своєрідність теорії живопису як особливої сфери духовного знання. Структура сувою, його формат у дзеркалі релігійно-художнього мислення. Метафізичні смисли поверхні шовку, монохромності й хроматизму, техніки кисті, відмова від багатства фактур предметного світу. Принцип безтіньового живопису.

Китайське мистецтво пізньосередньовічного типу (XIV-XVII ст). Боротьба середньовічної бюрократичної деспотії і нових тенденцій «відчуття живого розвитку життя». Пафос утвердження гідності духу, формування нової художньої свідомості у фольклорних напрямках декоративних ремесел.

Тибет («Вершина світу») як простір високих духовних знань. Теократичні основи державності «країни снігів». Діяльність Цзонкапи і ламаїзм. Своєрідність тибетських монастирів. Формування іконографії буддійського пантеону і становлення художнього канону. Танка: композиційна структура, типи. Роль танка у формуванні образу інтер'єру буддійського храму.

Монгольське завоювання Китаю. Роль Чингізхана у формуванні основ єдиної монгольської культури. Культурний герой як носій сили духу і влади. Виникнення монгольської літератури та історичних хронік. Унікальний міський ансамбль Кара-Корум. Сплав монгольських і китайських впливів. Розквіт мистецтва в період XVI-XVII ст. Роль ламаїзму в духовному об'єднанні країни і створенні сприятливих умов для розвитку культури. Розвиток архітектури та і скульптури. Юрта – як своєрідна модель світу. Завоювання манчжурами монгольських земель – кульмінація релігійного життя північного буддизму. Розквіт ургінської школи. Образотворче і прикладне мистецтво.

Тема 8. Культура середньовічної Японії

Особливості розвитку культури Японії. Релігія. Формування єдиної ідеології ранньофеодального суспільства і, як наслідок, єдиної іконографічної системи, заснованої на прагненні до об'єднання пантеонів синтоїзму і буддизму. Людина і держава. Філософські вчення. Формування середньовічного світогляду в період Асука (552-645). Буддизм махаяни як світовідчуття, як стиль мислення. Проникнення даосизму, конфуціанства. Процесуальний та контекстуальний характер сприйняття світу і людини. Особливості далекосхідного типу особистості: розмаїття ідентичностей та їх змінність. Визначення особистості в системі координат: «я – інші». Інтерпретація японського слова «хіто» (людина – люди), «нінген» (серед людей).

Активне освоєння континентальної середньовічної культури в китайській і корейській редакціях: матеріальна культура, ієрогліфічна писемність, релігійно-філософські вчення, способи організації соціально-економічного, адміністративного, політичного, мистецького життя, поезія, живописна система. Збереження давніх традицій в побуті, архітектурі, поезії.

Визрівання національних рис культури в епоху Хейан (794-1185). Утвердження самурайського стану, утвердження кодексу «самурайської честі» - важливого чинника духовного життя Японії. Дзен-буддизм – світогляд освіченої людини періоду Муроматі. Чотири принципи досконалості як закон життя і мистецтва.

Величність, сила, героїка – типові риси художнього стилю. Жанр «дзуйхіцу». Культурно-символічне значення каліграфії та ієрогліфу. Образне сприйняття світу та зосередженість на одиничному. Втілення у художній творчості основних категорій культури: рефлексивна спонтанність, безчернетковість, відсутність редактури, ансамблевість. Поетика «шляху» у віршуванні (ренга), принцип паралелізму у віршуванні. Паралельна перспектива в живописі. «Краса прихованого» як основний естетичний принцип. Принцип маски в мистецтві та житті. Основні принципи театру Но. Класична японська проза.

Тема 9. Культура Кореї

Унікальне географічне розташування Корейського півострова – своєрідного перехрестя великих держав Азії. Визрівання основ єдиної культури під знаком «суперництва» перших державних утворень (Когурьо, Пекче, Сілла).

Держава Сілла (651-935) – перша централізована держава Кореї. Відкриття широких модливостей для міжнародних і внутрідержавних зв'язків. Піднесення культури. Буддизм як державна релігія. Ансамблі буддійських монастирів в околицях Кьончжу (VII-VIII с.), храм Соккурам (742-764) як приклад втілення традиції печерної архітектури Індії і Китаю у зрілому самобутньому мистецтві Кореї. Національні ідеали краси у жанрі скульптури.

Мистецтво держави Корьо (935-1392). Поширення ідей чань-буддизму. Своєрідність принципів архітектури, різноманітність малих декоративно-пластичних форм. Творчість Лі Нена (XII ст.) і розвиток портретного та жанрового мистецтва.

Мистецтво періоду династії Лі (1392-1910). «Упорядкована стихійність» у формах архітектури. Палаці Сеула. Живопис і графіка в житті корейського суспільства. Вплив китайської живописної школи. Прикладне мистецтво.

Тема 10. Культура народів Африки

Історичні долі різних регіонів Африки, їх цивілізаційна специфіка. Північна Африка – частина середземноморської цивілізації стародавності й раннього середньовіччя. Римський і візантійський вплив. Християнське мистецтво Єгипту: монастир Святого Антонія Великого. Берберська культурна традиція. Вплив ісламу на культуру Північної Африки.

Культура народів Західної Африки. Суданський регіон. Цивілізації Гани й Малі. Регіон Догон. Культура масок.

Культура народів Гвінейського берега. Африканські музичні інструменти. Культура Акан. Духи життя й смерті. Теракотові статуетки з Іфі. Культура йоруба. Скульптура народів Камеруну, Конго й Габону. Образи предків. Ритуальні фігури, Маски духів. Магічні статуетки. Образ жінки в культурі народів Центральної Африки.

Культура християнської Ефіопії Специфіка культурних традицій Ефіопії. Прийняття християнства. Храми християнської Ефіопії. Специфіка менталітету й історичної свідомості ефіопів.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
Модуль 1. Середньовічна культура країн Близького і Середнього Сходу						
Тема 1. Загальна характеристика східних культур епохи середньовіччя	5	2				3
Тема 2. Середньовічна культура Арабського Сходу	10	4	2			4
Тема 3. Культура країн передньої Азії в період середньовіччя	6	2				4
Тема 4. Культура Туреччини	6	2				4
Тема 5. Культура середньовічної Індії	10	4	2			4
Тема 6. Культура країн південно-східної Азії	6	2				4
Модульна контрольна робота	2		2			
Разом за модуль	45	16	6			23
Модуль 2. Особливості середньовічної культури країн Далекого Сходу						
Тема 7. Культура середньовічного Китаю	14	6	2			6
Тема 8. Культура середньовічної Японії	11	4	2			5
Тема 9. Культура Кореї	10	4				6
Тема 10. Культура народів Африки	8	2				6
Модульна контрольна робота	2		2			
Разом за модуль	45	16	6			23
Разом за семестр	90	32	12			46

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин	
	Форма навчання: заочна	
	У	у тому числі

		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Середньовічна культура країн Близького і Середнього Сходу						
Тема 1. Загальна характеристика східних культур епохи середньовіччя	8	2				6
Тема 2. Середньовічна культура Арабського Сходу	12	2	2			8
Тема 3. Культура країн передньої Азії в період середньовіччя	8					8
Тема 4. Культура Туреччини	8					8
Тема 5. Культура середньовічної Індії	10	2				8
Тема 6. Культура країн південно-східної Азії	8					8
Тема 7. Культура середньовічного Китаю	10	2				8
Тема 8. Культура середньовічної Японії	10		2			8
Тема 9. Культура Кореї	8					8
Тема 10. Культура народів Африки	8					8
Разом за семестр	90	8	4			78

6.3. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість год.	
		денна	заочна
1	Мистецтво Арабського Халіфату	2	2
2	Індійська середньовічна культура	2	
3	Модульна контрольна робота 1	2	
4	Культура середньовічного Китаю	2	
5	Культура середньовічної Японії	2	2
6	Модульна контрольна робота 2	2	
	Разом	12	4

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість год.	
		денна	заочна
1	Конспектування та реферування навчальної і наукової літератури	15	38
2	Складання термінологічних словників	5	15
3	Підготовка до поточних практичних занять і контрольних робіт	16	15
4	Виконання індивідуальних завдань (підготовка рефератів чи презентацій на обрану тему)	10	10
	Разом	46	78

6.5. Індивідуальні завдання (реферати або презентації):

1. Наукові знання класичного арабського Сходу.
2. Ієрархія видів і жанрів мистецтва в мусульманській традиції

3. Каліграфія в арабській культурі.
4. Мистецтво Арабського Халіфата періоду династії Аббасидів (VIII-IX ст.)
5. Містобудівельні характеристики Багдада і Самарри.
6. Основні школи арабської мініатюри.
7. Художнє ремесло Сирії й Іраку IX-XIII ст.
8. Вплив традицій мавританської архітектури на споруди інших конфесій.
9. Культура Гранадського емірату.
10. Розквіт художніх ремесел у Мавританській Іспанії.
11. Керміка у мистецтві Самарканду й Афрасіабу X-XI ст.
12. Персидські мавзолеї в контексті культури імамів.
13. Іранська мініатюра XI-XV ст.
14. Принцип «Чор Багх» і особливості його трактування у Тадж-Махалі.
15. Вплив ісламу на середньовічну Європу.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

3. Дихотомія Схід-Захід в науковому дискурсі.
4. Іслам як культурний феномен.
5. Каліграфія як феномен арабського мистецтва.
6. Наукові знання класичного арабського Сходу.
7. Арабська поезія: придворні панегіристи і любовна лірика, суфійська поезія.
8. Вплив мистецтва і науки арабів на християнську Європу.
9. Особливості розвитку культури середньовічної Індії.
10. Індуїзм в соціально-політичному і культурному житті Індії.
11. Специфіка культури ісламу в Індії.
12. Особливості печерної брахмано-індуїстської архітектури.
13. Храмова архітектура південної Індії XIII-XVIII ст.
14. Скульптура і декоративно-прикладне мистецтво середньовічної Індії.
15. Тибетське мистецтво: загальна характеристика і особливості.
16. Храмова архітектура, металева скульптура, тханка, містерія цам, храмова музика Тибету.
17. Особливості кочової цивілізації на прикладі культури монголів.
18. Синтоїзм і буддизм в японській моделі світу.
19. «Погляд» як категорія японської культури.
20. Дзенські мистецтва (живопис, каліграфія, поезія, мистецтво чайної церемонії) та їх специфіка.
21. Традиційні жанри японської поезії: танка, хайку, ренга.
22. Основні жанри традиційного японського театру.
23. Принципи японської архітектурної традиції.
24. Естетичні принципи культури Японії XV – XVII ст.
25. Даоські трактати: «Дао де цзин»: космогонія, характеристики Дао, ідеал людини і соціуму.
26. Модель світу в китайській культурі, її характерні риси.
27. Категорія Дао як універсалія китайської культури.
28. Китайські школи буддизму, їх вплив на культуру Китаю.

29. Принципи китайського живопису.
30. Світ символів китайської культури: абстрактна, зооморфна та рослинна символіка.
31. Естетика традиційного китайського саду.
32. Китайська архітектура: модель світу і соціуму.
33. Чань-буддизм в культурі Кореї.
34. Національні ідеали краси у жанрі корейської скульптури.
35. Архітектурна традиція середньовічної Кореї.
36. Живопис і графіка в житті корейського середньовічного суспільства.

7.ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

З метою підвищення якості засвоєння матеріалу при проведенні занять використовуються різноманітні демонстраційні матеріали, у т.ч. копії документів, фотографії, візуальний ряд, фрагменти публікацій, що сприяють формуванню повного уявлення про даний феномен. Проведення занять передбачає стандартно обладнані навчальні аудиторії та використання технічних засобів (комп'ютер, проектор).

8.РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Історія європейської цивілізації. Близький Схід / за ред. Умберто Еко ; [пер. з італ.: О. В. Сминтина та ін.]. Харків : Фоліо, 2020. 1309 с.
2. Історія світової культури: Навч. посібник / Кер. авт. колективу Л. Левчук. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 400 с.
3. Історія світової культури: Навч. посібник / Наук. ред. В.М. Шейко. К.: Кондор, 2006. 404 с.
4. Історія української та зарубіжної культури / За ред. С.М. Клапчука, В.Ф. Остафійчука. Навч. посіб. 5-те вид., перероб. і доп. –К.: Знання-Прес, 2004.
5. Культурологія: українська та зарубіжна культура : Навчальний посібник / За ред. М. М. Заковича. К.: Знання, 2007. 567 с.
6. Полікарпов В.С. Лекції з історії світової культури. К.: Знання, 2000. 359 с.
7. Рубель В.А. Історія середньовічного Сходу. К.: Либідь, 2002. 736 с.
8. Рубель В.А. Історія Середньовічного Сходу. Тематична хрестоматія. К.: Либідь, 2011. 792 с.
9. Українська і зарубіжна культура. Навчальний посібник /Під заг. ред. Заболоцької К. В. Донецьк: «Східний видавничий дім», 2001.
10. Шевнюк О.Л. Історія мистецтв: навч. посіб. К. Освіта України, 2015. 453 с.

11. Akkach Samer (ed.) *Nazar: Vision, Belief, and Perception in Islamic Cultures*. Brill, 2021. 338 p.
12. Baboula Evanthia, Jessop Lesley (eds.) *Art and Material Culture in the Byzantine and Islamic Worlds: Studies in Honour of Erica Cruikshank Dodd*. Brill, 2021. 318 p.
13. Bray Julia (ed.). *Writing and Representation in Medieval Islam: Muslim Horizons*. Routledge, 2006. 284 p.
14. Brockelmann C. *History of the Arabic Written Tradition*. Volume 1. Brill, 2017. 617 p.; Volume 2. Brill, 2017. 638 p.
15. *History of civilizations of Central Asia / Ed.: B. A. Litvinsky. Volume III: The crossroads of civilizations: A.D. 250 to 750. Unesco publishing, 1996. 570 p. / Volume IV: The Age of Achievement: A.D. 750 to the end of fifteenth century. Unesco publishing, 1999. 485 p.*
16. Gräf Bettina. *Ways of Knowing Muslim Cultures and Societies*. Brill, 2018. 550 p.
17. Gan Chunsong. *A Concise Reader of Chinese Culture*. Springer, 2019. 289 p.
18. Shuming Liang. *Fundamentals of Chinese Culture*. Amsterdam University Press, 2021. 416 p.
19. Tor D.G., Inaba Minoru (eds.) *The History and Culture of Iran and Central Asia: From the Pre-Islamic to the Islamic Period*. University of Notre Dame Press, 2022. 364 p.
20. Thorp Robert L., Vinograd Richard Ellis. *Chinese Art & Culture*. Prentice Hall, 2001. 533 p.

Допоміжна література

1. Павленко Ю. В. *Історія світової цивілізації. Соціокультурний розвиток людства*. Київ : Либідь, 1996. 358 с.
2. Саїд Е. В. *Орієнталізм / Пер. з англ. В. Шовкун. К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2001. 511 с.*
3. *Encyclopedia of Islam*. Ed. by: P. Bearman, Th. Bianquis, C.E. Bosworth, E. van Donzel and W.P. Heinrichs. Leiden, 2002.
4. *The New Cambridge History of Islam / Ed. by Chase F. Robinson, Maribel Fierro et al. Vol. 1–6. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.*
5. Carpentieri Nicola, Symes Carol (Eds.). *Medieval Sicily, al-Andalus, and the Maghrib: Writing in Times of Turmoil*. Arc Humanities Press, 2020. 184 p.
6. Ingham Michael. *Hong Kong: a cultural history*. - New York: Oxford University Press, 2007. XXVI, 254 p.
7. Knechtges David R., Chang Taiping (eds.). *Ancient and Early Medieval Chinese Literature. A Reference Guide. Vol. 3-4*. Brill, 2014. 1036 p.
8. Kolas Ashild, Thowsen Monika P. *On the Margins of Tibet: Cultural Survival on the Sino-Tibetan Frontier*. University of Washington Press, 2004. 288 p.
9. Kroll Paul W. (ed.). *Reading Medieval Chinese Poetry. Text, Context, and Culture*. Brill, 2015. 310 p.

10. Tang Qicui. Ritual Civilization and Mythological Coding: Cultural Interpretation of Li Ji. Springer, 2020. 406 p.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

<http://www.nbuu.gov.ua>

<https://www.twirpx.com>

<http://www.3dmekanlar.com>

<http://infokitai.com/religiya-v-kitae.html>

http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Relig/rel_trad/45.php

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____